

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SHEHAP

SHEHAP

Seksualinio priekabiavimo prevencija vidurinėse mokyklose

Informacija
tėvams

Seksualinio priekabiavimo prevencija mokyklose

Seksualinis priekabiavimas

Seksualinis priekabiavimas apima nepageidaujamą seksualinio pobūdžio elgesį, seksualinės paslaugos prašymus ir kitokį žodinį ar fizinį seksualinio pobūdžio priekabiavimą darbo vietoje arba mokymosi aplinkoje (RAIIN, 2023a).

Seksualinis priekabiavimas mokyklose yra pasaulinis reiškinyss ir visuomenės sveikatos problema, paveikianti abiejų lyčių paauglius, o dažniausiai prie mergaičių yra labiau priekabiujama nei prie berniukų (Hill & Kearn, 2011; Gādin & Stein, 2019).

Seksualinio priekabiavimo pavyzdžiai

Siekiant paaiškinti seksualinio priekabiavimo sąvoką, toliau pateikiami keli seksualinio priekabiavimo pavyzdžiai (DEAL, 2022):

- Spaudimas ar privertimas užsiimti intymiu „žaidimu“
- Kitų spaudimas arba vertimas imtis seksualinių pozų ar veiksmų
- Šnipinėti, fotografuoti ar filmuoti be sutikimo
- Dalintis kieno nors asmenine informacija be jo sutikimo
- Sukelti diskomfortą skambinant, paliekant žinutes, dovanas arba parodydant susidomėjimą tuo, kas nesidomi.

Seksualinis priekabiavimas yra labiau paplitęs, nei manome. Pateikiame kai kuriuos epidemiologinius duomenis, kurie atskleidžia seksualinio priekabiavimo problemą:

- Viena iš 5 moterų ir 1 iš 13 vyrų teigia patyrę seksualinę prievartą vaikystėje nuo 0 iki 17 metų.
- 120 milijonų mergaičių ir jaunų moterų iki 20 metų patyrė tam tikrą priverstinį seksualinį kontaktą (PSO, 2022).
- Moterims, kurios patyrė seksualinę prievartą vaikystėje, suaugusios turi 2-13 kartų didesnę riziką tapti seksualinio smurto aukomis.
- Žmonės, kurie patyrė seksualinę prievartą vaikystėje, turi dvigubai didesnę riziką patirti partnerio smurtą (CDC, 2022).

Iš: Sexual Harrassment [Online Image], by Nick Youngson, Picipedia <https://www.picipedia.org/chalkboard/s/sexual-harassment.html> CC BY-ND 3.0

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SHEHAP

Prevencijos strategijos

Labai svarbu palaikyti tvirtus santykius su savo vaikais ir patarti jiems turėti sveikų įpročių ir požiūrių. Štai keletas frazių, kurias galite pasakyti savo vaikams, kad jie netaptų seksualinio priekabiavimo aukomis (LEAD, 2022):

- „Būk su žmonėmis, kuriais pasitiki“.
- „Stenkis būti pažįstamose ir saugiose vietose“.
- „Žinok naudingus pagalbos numerius“.
- „Būk atsargus, žiūrėk, ką geri ir valgai vakarėlyje, ypač dėl alkoholo ir (arba) psichiką veikiančių medžiagų, kas nors gali bandyti tavimi pasinaudoti ir manipuliuoti“.

Kai kurie autoriai mokyklas laiko privilegijuota lytinio švietimo vieta, nes čia paaugliai praleidžia daugiausiai laiko, taip pat čia atsiranda pirmieji meilės išgyvenimai (Kazdough ir kt., 2019). Paauglystė – unikalus žmogaus vystymosi etapas ir svarbus tarpsnis, norint padėti pamatus gerai sveikatai. Taip pat tai svarbus vystymosi laikotarpis, siekiant įgyti sveiko gyvenimo įgūdžių (PSO, 2023). Todėl patartina, kad tėvai taip pat glaudžiai bendradarbiautų su mokykla, kurią lanko jų vaikai.

Kaip pradėti pokalbį su savo vaiku

Tėvams pravartu aptarti su vaikais, kaip būti saugiams ir kaip apsisaugoti nuo galimo seksualinio priekabiavimo atvejų. Taigi, svarbu žinoti, kaip pradėti pokalbį su vaiku, kai jis dar mažas. Štai keletas patarimų konstruktyviam pokalbiui (RAIIN, 2023b):

- Išmokykite vaikus įvardinti savo kūno dalis
- Paaiškinkite, kad kai kurios kūno dalys yra intymios
- Pabrėžkite, kad galima pasakyti „ne“
- Kalbėkite apie paslaptį, kurią jis/ji gali turėti
- Įtikinkite jį/ją, kad nepateks į bėdą
- Parodykite jam/jai, kaip reikėtų tinkamai elgtis
- Kai jis/ji nori su jumis pasikalbėti, turėtumėte tam skirti laiko

Iš: *Mother & Son* [Online Image], by Alex Brown, 2011, Flickr <https://shorturl.at/fvITW> CC BY 2.0

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Seksualinio priekabiavimo ženklai

Toliau pateikiami keli fiziologiniai ir psichologiniai simptomai, kurie pasireiškia žmonėms, kurie yra smurto aukos (LEAD, 2022). Atpažinti auką gali padėti:

- Miego sutrikimai
- Nuotaikos svyravimai
- Valgymo sutrikimai
- Baimė
- Stresas ir fizinis skausmas
- Nerimas, sunku susikaupti ir dirglumas

Žemiau pateikiami ženklai, nurodantys vaikų emocinės būsenos, elgesio ir mokyklos bei socialinio gyvenimo pokyčius (Raising Children Network, 2023):

Emociniai pokyčiai

- Vaikas yra agresyvus arba atrodo piktas be jokios aiškos priežasties.
- Vaikui skauda galvą ar skrandį, nors nėra fizinės priežasties.
- Vaikas supyksta ar susierzina, kai minimas konkretus asmuo ar vieta.
- Vaikui sunku kurti ar palaikyti santykius.
- Vaikas verkia be aiškos priežasties.
- Vaikas sapnuoja košmarus.
- Turi žemą savigarbos jausmą.
- Vaikas atrodo užduras, išsigandęs arba turi paauglių depresijos ar nerimo požymių.
- Vaikas yra sutrikęs dėl savo seksualinės tapatybės.

Elgesio pokyčiai

- Pasikeičia vaiko aprangos stilius.
- Vaikas gauna drabužių, batų, rankinių, papuošalų ar elektronikos iš nežinomo šaltinio.
- Vaikas rodo žalingą seksualinį elgesį.
- Vaikas daug laiko praleidžia internete ir slepia, ką ten veikia.
- Vaikas valgo daugiau arba mažiau nei įprastai.
- Vaikas turi miego sutrikimų.

Mokyklos ir socialinio gyvenimo pokyčiai

- Vaikas daugiau laiko nei įprastai praleidžia savarankiškai.
- Vaikas pakeitė draugus.
- Vaikas vengia tam tikrų žmonių ar vietų, pavyzdžiui, draugo namų ar sporto grupės.
- Vaikas vengia veiklos ar renginių, kurie anksčiau patiko, arba užduoda tokius klausimus kaip „Ar man šiandien reikia eiti į muzikos pamoką?“.
- Vaikui prasčiau sekasi mokykloje.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ką daryti, kai vaikas prisipažįsta, kad prie jo seksualiai priekabiavo

Labai svarbu, kad žinotumėte, ką daryti, jei jūsų vaikas prisipažins, kad prie jo buvo seksualiai priekabiuojama. Reikia nepamiršti išklaudyti ir reaguoti ramiai, rimtai ir atsakingai. Paprašykite jo (jos) papasakoti, kas atsitiko. Jei jūsų vaikas neranda žodžių ar jėgų su jumis pasikalbėti, žinokite, kad tai visiškai normali reakcija.

Štai keli patarimai, kurių reikia laikytis norint kalbėtis su savo vaiku, kai jis/ji patyrė seksualinį priekabavimą:

- Atidžiai klausykite, ką sako jūsų vaikas.
- Pasakykite jam/jai, kad pasielgė teisingai jums tai papasakodamas (-a).
- Pasakykite savo vaikui, kad tai ne jo (jos) kaltė.
- Pasakykite vaikui, kad jūsų požiūris rimtas.
- Nebandykite susisiekti su potencialiu skriaudiku.
- Paaškindite vaikui, ką darysite toliau.
- Kuo greičiau praneškite institucijoms (policijai ir kt.), ką vaikas jums pasakė (NSPCC, 2023).

Iš: Teaching English at Cheongdam Middle School [Online Image],
by USAG-Humphreys, 2008, Flickr <https://shorturl.at/IsHOR> CC BY 2.0

Ką daryti, kai vaikas pats seksualiai priekabiauja prie kitų

Jei jūsų vaikas pats seksualiai priekabiauja prie savo bendraamžių, pateikiami šie žingsniai, padedantys išvengti tokio elgesio pasikartojimo.

Atkreipkite dėmesį į vaiko nusizengimą

- Communicate honestly and empathetically with your child about the negative impact of their actions on the victim.
- Encourage your child to take responsibility and apologize sincerely to the victim (Holman, 2001).

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- Work with school officials to implement protective measures to protect the victim (i.e., restraining orders).
- Educate your child about consent and healthy relationships (Basile, et. al, 2016).
- Sąžiningai ir empatiškai bendraukite su vaiku apie neigiamą jo veiksmų poveikį aukai.
- Skatinkite vaiką prisiimti atsakomybę ir nuoširdžiai atsiprašyti aukos (Holman, 2001).
- Bendradarbiaukite su mokyklos administracija, kad apsaugotumėte auką (t. y. suvaržymo nurodymus).
- Mokykite savo vaiką apie laisvą sutikimą ir sveikus santykius (Basile ir kt., 2016).

Atkreipkite dėmesį į savo vaiko nusižengimo priežastis

Kreipkitės į profesionalus, kad jums patartų ir pagelbėtų: ieškokite konsultavimo ar tarpininkavimo paslaugų, kad jūsų vaikas atliktų šiuos veiksmus:

- Atlikite išsamų individualų vertinimą.
- Nustatyti pagrindines psichologines problemas, kurios lemia tokio elgesio apraiškas.
- Lavinkite emocijų reguliavimo ir empatijos įgūdžius taikant kognityvinę elgesio terapiją.
- Užtikrinkite ilgalaikį stebėjimą, kad būtų išvengta pakartotinio nusikaltimo (Holman, 2001).

Užkirskite kelią pakartotiniams nusižengimams

- Encourage your child to intervene against demeaning behaviors and language in their peer groups.
- Empower your child to take a strong attitude and behavior against sexual violence (Basile, et. al, 2016).
- Skatintite mokyklas įgyvendinti prevencijos ir švietimo programas, kuriose aptariamas laisvas sutikimas, sveiki santykiai ir pagarbus elgesys.
- Skatinkite vaiką nelikti abejingu, jei pamato, kad kitas asmuo yra žeminamas ar nederamai kalbama bendraamžių grupėje.
- Įgalinkite savo vaiką, kad jis turėtų tvirtas nuostatas prieš seksualinį smurtą (Basile ir kt., 2016).

Iš: "Stay Away – Women showing STOP gesture with hand" [Online Image], by Marco Verch Professional Photographer, 2021, Flickr <https://www.flickr.com/photos/30478819@N08/51596595782> CC BY 2.0

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Šaltiniai

Basile, K.C., DeGue, S., Jones, K., Freire, K., Dills, J., Smith, S.G., Raiford, J.L. (2016). STOP SV: A Technical Package to Prevent Sexual Violence. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention. [žiūrėta 2023 06 19].

Prieiga per internetą: <https://stacks.cdc.gov/view/cdc/39126>

Brown. (2011). *Mother & Son*. [Online Image]. Flickr. <https://shorturl.at/fvITW>

CDC. (2022). Fun Facts: Preventing Child Sexual Abuse. [žiūrėta 2023 04 04]. Prieiga per internetą: <https://www.cdc.gov/violenceprevention/childsexualabuse/fastfact.html>

Gådin. K. & Stein, N. (2019). Do schools normalize sexual harassment? An analysis of a legal case regarding sexual harassment in a Swedish high school. *Gender and Education*. 31(7), p. 920-937, DOI: 10.1080/09540253.2017.1396292

Hill, C. & Kearn, H. (2011). Crossing the line: Sexual Harassment at School. AAUM. [žiūrėta 2023 04 04]. Prieiga per internetą:

<https://www.aauw.org/app/uploads/2020/03/Crossing-the-Line-SexualHarassment-at-School.pdf>

Holman, K. (2001). *Treatment of Young Perpetrators of Sexual Abuse: Possibilities and Challenges*. [žiūrėta 2023 06 19]. Prieiga per internetą:

<https://resourcecentre.savethechildren.net/document/treatment-young-perpetrators-sexual-abuse-possibilities-and-challenges/>

Kazdough, H.; El-Ammari, A.; Bouftini, S.; Fakir, S. & El Achhab, Y. (2019). Perceptions and intervention preferences of Moroccan adolescents, parents, and teachers regarding risks and protective factors for risky sexual behaviors leading to sexually transmitted infections in adolescents: qualitative findings. *Reproductive Health*. 16(1). p. 1-17. DOI:

<https://doi.org/10.1186/s12978-019-0801-y>

LEAD. (2022). LEAD – Inform to prevent. [žiūrėta 2023 04 12]. Prieiga per internetą:

<https://apavparajovens.pt/en>

NSPCC. (2023). Sexual Abuse. [žiūrėta 2023 04 04]. Prieiga per internetą:

<https://www.nspcc.org.uk/what-is-child-abuse/types-of-abuse/child-sexual-abuse/#signs>

RAINN. (2023a). Sexual Harassment. [žiūrėta 2023 04 04]. Prieiga per internetą:

<https://www.rainn.org/articles/sexual-harassment>

RAINN. (2023b). Talking to your kids about Sexual Assault. [žiūrėta 2023 04 04]. Prieiga per internetą: <https://www.rainn.org/articles/talking-your-kids-about-sexual-assault>

Raising Children Network. (2023). Signs of sexual abuse in children and teenagers.

[žiūrėta 2023 04 04]. Prieiga per internetą: https://raisingchildren.net.au/school-age/safety/child-sexual-abuse/signs-of-sexual-abuse?fbclid=IwAR34_iY2H2qAeuIcsY6zHWbEfjOGmIYMudfyrNcNqypMQffCn6pvqHXZCGU#sexual-abuse-in-children-and-teenagers-recognising-the-signs-nav-title

USAG-Humphreys. (2008). *Teaching English at Cheongdam Middle School* [Online Image]. Flickr. <https://shorturl.at/IsHOR>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SHEHAP

Verch. (2021). *Stay Away - Women showing STOP gesture with hand* [Online Image]. Flickr.
<https://www.flickr.com/photos/30478819@N08/51596595782>

W.H.O. (2022). Child maltreatment. [žiūrėta 2023 04 12]. Prieiga per internetą:
<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>

W.H.O. (2023). Adolescent health, [žiūrėta 2023 04 12]. Prieiga per internetą:
https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1

Youngson. *Sexual Harrassment* [online Image]. Flickr.
<https://www.picpedia.org/chalkboard/s/sexual-harassment.html>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SHEHAP